

N:o 104.

Af Herr L. Kinmanson: Angående ändring i strafflagens stadganden om fängelse vid vatten och bröd.

Vid förra riksdagen gjorde jag framställning om upphörande af fängelse vid vatten och bröd såsom särskild straffart. I detta syfte tillstyrkte Lag-Utskottet en underdånig skrifvelse, hvilken dock endast af ena Kammaren godkändes. Det är numera bekant att Högsta Domstolen afgifvit ett af Kongl. Maj:t infordradt utlåtande angående utarbetadt förslag till ändring af lagens stadganden angående nämnda straff. Och då, för min ringa del, jag med erkännande af betydelsen af det sålunda lemnade vitsord, rörande behovet af förändrade stadganden härutinnan, dock anser frågan kunna betraktas äfven ur annan synpunkt än den i samma förslag angifna, har jag ock, under antagande att nådig Proposition derom må komma att aflåtas, trots mig böra medelst förnyad motion utsträcka gränsen för Riksdagens pröfningsrätt i detta ämne.

Medan fängelse vid vatten och bröd, som allenast användes såsom förvandlingsstraff vid bristande tillgång till ådömda böter, nu skall, enligt 10 och 11 §§ 2 kapitlet strafflagen, af den medellöse bötfällde undergå, utan annat undantag härvid än för det sällan förekommande fall, att våda för hans helsa vore för handen, då han i stället skall hållas i enkelt fängelse under tre gånger så lång tid som eljest vatten- och brödstraffet bort fortgå; afser åter den ifrågasatta lagförändringen att medgifva den bötfällde frihet att sjelf efter önskan bestämma, om han heldre, än att aftjena de bristande böterna med fängelse vid vatten och bröd, vill undergå annat fängelse efter omförmälda beräkningsgrund.

Enär på detta sätt vatten- och brödstraffet skulle komma att utbytas efter sådan grund att, t. ex. det ringaste bötesbelopp ej finge förvandlas till kortare tids enkelt fängelse än nio dagar, motsvarande tre gånger den lägsta bestraffningstiden för fängelse vid vatten och bröd, eller tre dagar, måste ock mot införande af ett sådant nytt stadgande, redan i afseende härå, uppstå betänkligheter, dels derföre att icke mindre än nio dagars fängelse såsom minsta förvandlingsstraff för den obetydligaste

förseelse förefaller obilligt — dels derföre att de båda olika straffen, tänkta såsom föremål för bestämning af den bötfälde sjelf, till undergående af ettdera efter egen önskan, icke torde kunna betraktas såsom emellan sig nog likställda — dels slutligen derföre att, äfven om den sakfälldes valfrihet godkännes, det dock vill synas att den till beskaffenheten lindrigare, ehuru till tiden mera utsträckta straffarten, eller enkelt fängelse, bör fastställas såsom det egentliga förvandlingsstraffet, hvilket derefter den sakfälde må, om så åstundas, ega utbyta mot svårare, men till tiden kortare fängelse vid vatten och bröd; samt att således ett förfarande i omvänd ordning, hvarigenom, såsom ifrågasatt blifvit, straff på kortare tid skulle kunna förvandlas allenast till ett annat med längre tidsmått, icke torde vara lämpligt.

Den danska strafflagen, hvars stadganden rörande böter och deras förvandling äro väsendtligen olika den svenska lagens, har väl medgifvit den medellöse bötfälde valfrihet i afseende å förvandlingsstraffet, men bestämmer enkelt fängelse såsom det härvid egentliga, med utsatt minsta tid af tvänne dagar, hvarefter den bötfälde, om böternas dagantal är större, eger få detta straff utbytt emot en kortare tids fängelse vid vatten och bröd, icke under tvänne dagar. Annorstädes finnes det minsta förvandlingsstraffet af enkelt fängelse vara ännu lägre bestämdt, till ett dygn eller till tolf timmar.

Under sådana förhållanden och med afseende dels å svårigheten att, vid tillåtelse till den bötfälldes eget val af förvandlingsstraff, kunna åstadkomma en skälig likställighet emellan tvänne så olika straffarter som enkelt fängelse och fängelse vid vatten och bröd, dels å den i sig sjelf stridiga frågan, huruvida sådan valfrihet bör i lagen medgifvas, framställer sig åter tanken derpå att fängelse vid vatten och bröd, som i öfrigt från svenska strafflagen uteslutits, också bör såsom förvandlingsstraff alldeles upphöra. I detta hänseende tillåter jag mig att åberopa motiverna till min vid förra riksdagen uti Andra Kammaren gjorda motion, N:o 16, såsom voro de här införda. Lag-Utskottet uti sitt Utlåtande, N:o 43, tillstyrkte ock för nämnda ändamål en skrifvelse till Kongl. Maj:t, yttrande till stöd derför, att då vatten- och brödstraffet onekligen är en straffart af svårare beskaffenhet än vanligt fängelse, det i och för sig vore i hög grad oegentligt att låta vatten- och brödstraffet träda i stället för den lindrigaste straffarten, böter, som är afsedd för mindre förseelser, samt att, då fängelse vid vatten och bröd hos oss afskaffats såsom sjelfständig straffart, det vore föga konsekvent att i lagstiftningen bibehålla detsamma såsom förvandlingsstraff. Uti flera andra länder, såsom i förra motionen anfördes, har man ock upphört att vid bötesförvandling på något sätt begagna denna straffart.

Emot dess fullständiga borttagande ur strafflagen, skall kanske erinran göras med hänseende till den ökade underhållskostnad, som ett långvarigare förvandlingsstraff af enkelt fängelse måste medföra. Utan att bedöma hvilken vigt denna erinran må hafva ur rättvisans egen synpunkt, bör dock härvid uppmärksammas, att de flesta

bötesförvandlingarne skulle utan allt tvifvel komma att afse ringa belopp och i samma mån ringa strafftid. Redan nu visar en i Kongl. Fångvårds-styrelsen befintlig uppgift för år 1868, att af 4,490 bötfällde personer, som alla undergått förvandlingsstraff med fängelse vid vatten och bröd, ett antal af icke färre än 1,909 aftjenat sådant fängelse under lägsta strafftiden eller 3 dagar, samt inalles 1,276 personer under 4, 5 eller 6 dagar. Om derföre, såsom en nödvändig gärd åt billighetens fordringar, ett till enkelt fängelse förändradt förvandlingsstraff upptoge för ringare bötesbelopp endast deremot svarande lindriga grader af strafftid, torde den ökade underhållskostnaden icke blifva för statsverket betungande.

Deremot skulle ett sådant, till enkelt fängelse förbytt förvandlingsstraff underlätta upprättandet af större antal mindre häkten, hvilka kunde blifva använda, utom för ransakning, äfven för undergående af enkelt fängelse vid bristande tillgång till ålagda böter, åtminstone då förvandlingsstraffet blott afsåg någon kortare tids forvaro. Redan har blifvit förordnad om sådana häkten på några ställen å landet för undergående af vatten- och brödstraff, å hvars verkställande likväl behörig tillsyn derstädes svårare åstadkommes. Ett dylikt ordnande undanröjde möjligen befarad olägenhet af brist på utrymme i länshäktena och medförde den väsendtliga fördel att långa transporter till dessa länshäkten af medellöse bötfällde alltmera kunde undvikas och derigenom för statsverket besparas en betydlig del af den nu oundvikliga transportkostnaden, som för år 1868 ensamt för forsling af personer till undergående af förvandlingsstraff beräknats uppgå till ett belopp af 66,374 R:dr.

Om än icke närmast berörande frågan om ändring i ett strafflagens stadgande, torde tillika uppmärksamhet böra fästas å förhållandet i afseende å det antal bötfällde personer, som årligen undgå all bestraffning derigenom att de begifva sig bort från orten och blifva förgäfvnes eftersökta med påföljd att böterna, utan att varda guldna eller med fängelse aftjenta, måste afskrifvas. Sålunda blefvo under år 1869 böter till en summa af 53,730 R:dr 50 öre afskrifna för inalles 4,461 personer inom riket, utom från Stockholms stad; utgörande personernas antal med tillägg af afskrifningarne från hufvudstaden omkring 4,650. Anledning saknas ej till den förmodan att detta förhållande, som sålunda visar att bestraffning icke kan utkrävas å ett ganska stort antal bötfällde — hvilkas hela antal, eller de till endast böter dömdes, uppgick år 1867 till 28,090 personer — skulle genom åtgärder i ofvannämnda syftning kunna i någon mån förekommas, för såvidt man vill anse en sådan inverkan möjlig såsom följd, dels af förvandlingsstraff utaf mildare art, dels synnerligast af tillfället att hålla hand öfver detsammans undergående i orten utan längre omgång.

I betraktande af allt detta, får jag först, i syfte att Riksdagen måtte besluta åtgärd för att fängelse vid vatten och bröd må alldeles upphöra såsom särskild straffart, hemställa, det Lag-Utskottet, om Utskottet ej anser sig sjelf böra framlägga förslag till lag härom, ville, såsom vid förra riksdagen skedde och mest ändamålsenligt synes, föreslå:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse, med uttalande af den åsigt att fängelse vid vatten och bröd ej lämpligen bör såsom förvandlingsstraff bibehållas, samt att följaktligen önskvärdt vore att detsamma kunde utbytas emot annat fängelse, anhålla att Kongl. Maj:t täcktes i sådant afseende låta tillvägbringa nödig utredning af de på frågans lösning inverkan förhållanden samt derefter för Riksdagen framställa förslag i ämnet.

Men om det anses böra föredragas, att nu i gällande föreskrifter, angående förvandlingsstraff, endast vidtaga sådan förändring, att valfrihet för den medellöse bötfälde emellan de båda olika slagen af fängelse infördes, en åtgärd, hvars lämplighet jag dock för min del icke kan medgifva, hemställer jag i andra rummet:

att Lag-Utskottet behagade uppgöra och till godkännande af Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring uti strafflagen, att det egentliga förvandlingsstraffet, då bötfälld saknar tillgång till böterna, kommer att bestå i enkelt fängelse, men med frihet för den bötfälde att, om han det heldre åstundar och det utan våda för hans helsa kan ske, i stället undergå en kortare tids fängelse vid vatten och bröd; med iakttagande i öfrigt af en så väl i afseende å maximum som minimum tjenlig förvandlingsskala, lämpad för ringare bötesbelopp till deremot svarande lindriga grader af straffid.

Stockholm den 28 Januari 1871.

L. Kinmanson.